

AD 54/26

LIMITE

CONF-ME 18

ÜHINEMISDOKUMENT

Teema: EUROOPA LIIDU ÜHINE SEISUKOHT
– 8. peatükk: konkurentsipoliitika

8. läbirääkimispeatükk: konkurentsipoliitika

Käesolev Euroopa Liidu seisukoht põhineb üldisel seisukohal, mille liit on võtnud Montenegroga toimuva ühinemiskonverentsi jaoks (AD 23/12 CONF-ME 2), ning selle suhtes kohaldatakse eelkõige järgmisi nimetatud üldises seisukohas kinnitatud läbirääkimispõhimõtteid:

- mis tahes arvamus, mida üks pooltest on väljendanud mõne läbirääkimispeatüki kohta, ei mõjuta mitte mingil moel seisukohta, mis võidakse võtta teiste peatükkide suhtes;
- läbirääkimiste käigus järjestikku läbivaadatavate peatükkide suhtes saavutatud (isegi osalisi) kokkuleppeid ei või pidada lõplikeks enne, kui on saavutatud üldine kokkulepe;
- kohaldatakse läbirääkimisraamistiku punktides 24, 28, 41 ja 44 sätestatud nõudeid.

EL innustab Montenegrot jätkama oma õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga (arvestades, et enne ühinemist võivad jõustuda täiendavad õigusaktid), tagama liidu õigustiku tõhusa rakendamise ja järgimise ning töötama juba enne ühinemist välja ELi poliitikameetmete ja vahenditega võimalikult sarnased meetmed ja vahendid.

EL märgib, et oma läbirääkimisseisukohtades AD 8/19 CONF-ME 1 ja AD 14/26 CONF-ME 11 kiidab Montenegro heaks 8. peatüki alla kuuluva *acquis*' 1. aprilli 2026. aasta seisuga ning kinnitab, et on valmis seda rakendada Euroopa Liiduga ühinemise kuupäevaks.

Monopolidevastased meetmed ja ühinemised

Montenegro õigusraamistiku puhul leiab EL, et 2026. aastal vastu võetud uue konkurentsikaitse seaduse ja rakendusaktidega on Montenegro viinud oma õigusaktid vastavusse ELi toimimise lepingu artiklitega 101, 102 ja 106, nõukogu määrusega (EÜ) nr 1/2003, direktiiviga (EL) 2019/1 ning muu monopolidevastast võitlust ja ühinemisi käsitleva *acquis*'ga. Lisaks viis riik 2026. aastal vastu võetud seadusega, mis käsitleb konkurentsioiguse rikkumisest turul tuleneva kahju hüvitamise korda, oma õigusaktid vastavusse ka direktiiviga 2014/104/EL. Monopolidevastaste meetmete ja ühinemisi käsitlevate meetmete täiendav vastavusse viimine kohaldatava *acquis*'ga tagatakse mitmesuguste konkurentsikaitse seaduse kohaste teiseste õigusaktide vastuvõtmisega. EL täheldab, et uue konkurentsikaitse seaduse kohaselt ei järgita kooskõlas konkurentsikaitset käsitleva ELi õigustikuga üksikute erandite tegemist käsitlevate taotluste puhul enam konkurentsikaitseameti otsustusprotsessi. Seadusega antakse konkurentsikaitseametile ka piisavad volitused, et nõuda rikkumiste lõpetamist, kehtestada ajutisi meetmeid ja kiita heaks kohustused; samuti antakse ametile õigus määrata perioodilisi karistusi ja esitada väärteoasjade kohtule ettepanekuid trahvide suuruse kohta. Montenegro peab jätkuvalt jälgima liidu õigustikus toimuvaid muutusi ja tagama vastavalt sellele oma õigusaktide õigeaegse vastavusse viimise *acquis*'ga; samuti peab ta oma õigusakte täiendavalt kohandama, näiteks sätetega, mida saab rakendada alles pärast ELiga ühinemist (nt direktiivi (EL) 2019/1 kohased piiriülese koostöö sätted).

EL täheldab, et väärteomenetluste kohtute suutlikkust on aastate jooksul suurendatud ning koostöös konkurentsikaitseametiga on järk-järgult saavutatud positiivseid tulemusi seoses tulemuslike ja tõhusate kohtulike uurimiste korraldamisega ning tuvastatud rikkumiste suhtes järelmeetmete võtmisega, sealhulgas asjakohasel juhul hoiatavate karistuste kehtestamise kaudu.

EL märgib, et konkurentsipoliitika valdkonna pädevatel asutustel, eelkõige konkurentsikaitseametil, on piisav haldussuutlikkus, mida toetab järjest suurem aastaeelarve. EL väljendab heameelt Montenegro otsustava tegevuse üle selles valdkonnas, eelkõige seoses juhtumimenetlejate täiendava värbamise ja koolitamisega. EL võtab teadmiseks läbirääkimiste 8. peatüki raames vastu võetud haldussuutlikkuse suurendamise tegevuskava, milles esitatakse kindel kava täiendava vajaliku tööjõu värbamise kohta konkurentsikaitseametis ja asjaomastes ministeeriumides ning koolituste ja eelarveliste kulukohustuste suurendamise kohta enne ühinemiskuupäeva. EL väljendab ka heameelt muu hulgas koostöös Montenegro kohtusüsteemi ja riigiprokuratuuri koolituskeskusega kohtunike koolitamiseks loodud süsteemi üle.

Riigiabi

Seoses Montenegro riigiabi õigusraamistikuga leiab EL, et 2025. aastal vastu võetud riigiabi kontrolli seadus ja asjaomased teised õigusaktid on kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklitega 107 ja 108 ning asjaomase ELi riigiabi käsitleva *acquis*'ga. Seaduses nähakse ette asjakohane õigusraamistik õigusaktide vastavusse viimiseks riigiabi käsitleva liidu *acquis*'ga, sealhulgas riigiabi reeglistikuga. Nii nagu monopolidevastaste meetmete ja ühinemiste puhul, peab Montenegro jätkuvalt jälgima riigiabi käsitlevatesse liidu õigusaktidesse tehtavaid muudatusi ning vastavalt sellele tagama oma õigusaktide õigeaegse vastavusse viimise liidu õigustikuga ning õigusaktide edasise kohandamise.

EL võtab teadmiseks, et konkurentsikaitse seadusega nähakse ette riigiabiameti tegevuse sõltumatus ning laiendatakse konkurentsikaitseameti volitusi selliselt, et need hõlmavad ka riigiabi kontrolli.

EL tervitab asjaolu, et Montenegro on tugevdanud konkurentsikaitseameti riigiabi kontrolli alast haldussuutlikkust, eelkõige võttes tööle rohkem juhtumimenetlejaid. EL märgib, et normide täitmise tagamisel on tulemused järk-järgult paranenud, eelkõige eelteavitamise ja -kontrolli alal, ning need näitavad, et riigiabi kontrollisüsteem on järk-järgult paranenud ning nii riiklikes kui kohalikes ametiasutustes ollakse riigiabi andjatega hästi kursis. EL väljendab samuti heameelt konkurentsikaitseameti korraldatud ulatuslike tegevuste üle, mille eesmärk on tõsta riigiabi andvate üksuste ja sektori ettevõtete teadlikkust, samuti jõupingutuste üle, mida tehakse selleks, et luua sidemeid ülikoolide õigus-, majandus- ja poliitikateaduskondadega konkurentsi ja riigiabi valdkonnas.

EL tervitab ka Montenegros kehtestatud ja kasutusele võetud riigiabi eel- ja järelkontrolli süsteemi. EL võtab teadmiseks, et pädev asutus, antud juhul konkurentsikaitseamet, võib keerulistel juhtudel hinnata abimeetmete kokkusobivust siseturuga ja vajaduse korral nõuda ebaseadusliku abi tagastamist. EL märgib, et Montenegro on selles valdkonnas järk-järgult parandanud õigusnormide jõustamist ja saavutanud üldiselt rahuldavaid tulemusi, ning kutsub Montenegrot üles jätkama jõupingutuste tegemist, et saavutada selles valdkonnas edu ja tulemusi.

Võttes arvesse konkreetseid **riigiabi käsitlevaid uurimisi** siseturuga potentsiaalselt kokkusobimatu abi andmise kohta **lennundussektoris** ja eelkõige äriühinguga Montenegro Airlines seotud uurimisi, märgib EL, et ajavahemikus 2019–2024 viis Montenegro läbi neli *ex officio* ametlikku uurimist kogu potentsiaalse riigiabi kohta, mida on antud alates 2012. aastast (sealhulgas riigiabi kohta, mida anti vastavalt 2019. aasta seadusele Montenegro lennuettevõtja Montenegro Airlines konsolideerimisse ja arengusse investeerimise kohta), ning võttis vastu kolm tagasinõudmisotsust siseturuga kokkusobimatu riigiabi andmise kohta, sealhulgas riigiabi tagasinõudmise kohta maksejõuetuse kontekstis. EL tervitab ka konkurentsikaitseameti algatust võtta lisaks sulgemiskriteeriumi alusel esitatud esialgsele taotlusele täiendavaid meetmeid, et uurida näiteks Montenegro Airlinesi tegevuse ja uue riikliku lennuettevõtja ToMontenegro tegevuse vahelise majandusliku järjepidevuse (või selle puudumise) küsimust ning ToMontenegrole antud riigiabi. EL leiab, et eespool nimetatud *ex officio* uurimiste kaudu on konkurentsikaitseamet algatanud selle sulgemiskriteeriumi puhul vajalikud uurimised ja menetlustoimingud. Arvestades asjaolu, et kaubanduskohtus alustatud pankrotimenetlused võivad olla pikaajalised, kutsub EL Montenegrot üles esitama iga kuue kuu järel aruande mis tahes muudatuste kohta, mis võiksid aidata kõnealusel juhul siseturuga kokkusobimatut riigiabi tulemuslikult tagasi nõuda, ning täieliku hinnangu Montenegro Airlinesi ja uue riikliku lennuettevõtja ToMontenegro tegevuse majandusliku järjepidevuse või selle puudumise kohta, sealhulgas ToMontenegrole antud riigiabi kohta.

Alumiiniumisektori, eelkõige äriühingu Kombinat Aluminijuma Podgorica (KAP) küsimuses märgib EL, et ettevõtte varad võtsid 2014. aastal üle ettevõtted „Politropus Alternative“ d.o.o. Tivat ja „Uniprom“ d.o.o. Nikšić. Oma 11. märtsi 2016. aasta otsuses järeldas riigiabi kontrollkomisjon, et KAPi ja tema varade uute omanike tegevuses puudub majanduslik järjepidevus. Uniprom jätkas alumiiniumitehase tegevust väiksemas mahus, kuid peatas lõplikult tehase tegevuse 2021. aasta detsembris. EL võtab teadmiseks riigiabi kontrollikomisjoni sihipärase hindamise tulemused, mis näitasid, et Uniprom ei ole saanud siseturuga kokkusobimatut riigiabi.

Seoses transporditaristu, eelkõige Bar-Boljare kiirteeprojektiga seotud vaidlusega võtab EL teadmiseks konkurentsikaitseameti järeldused, mille kohaselt puuduvad andmed kokkusobimatu riigiabi andmise kohta Smokovac-Mateševu teelõigu ja Mateševu-Andrijevisa teelõigu ehitamise rahastamiseks ning Smokovac-Mateševu teelõigu kaubanduslikul eesmärgil kasutamiseks, eelkõige riigiettevõtte „Monteput“ poolt.

Üldise jõustamise seisukohast tervitab EL konkurentsikaitseameti poolt saavutatud positiivseid tulemusi võimaliku kokkusobimatu abi tuvastamisel ja uurimisel ning järeelmeetmete võtmisel selle tagasi nõudmiseks. EL kutsub Montenegrot üles jätkama nii siseturuga kokkusobiva kui ka kokkusobimatu riigiabi nõuetekohast registreerimist spetsiaalsetes riigiabi registrites ja iga-aastastes riigiabi aruannetes.

Seoses riigiabi andmisega põllumajandus- ja kalandussektoris viitab EL Euroopa Liidu ühistele seisukohtadele vastavalt 11. peatüki (põllumajandus ja maaelu areng) (AD 22/25 CONF-ME 9/25) ja 13. peatüki (kalandus) (AD 21/25 CONF-ME 8/25) sulgemise kohta.

Mis puudutab käesoleva peatüki kohaldamisalasse kuuluva abi andmist, siis tuleb EL meelde, et vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikele 1 kohaldatakse olemasolevate abimeetmete suhtes läbivaatamismenetlust, mille kohaselt võib komisjon koostöös liikmesriigiga teha vajaduse korral ettepanekuid olemasoleva abimeetme muutmiseks, et tagada selle kokkusobivus siseturuga.

Kui Montenegro soovib, et abimeetmeid, mida rakendatakse enne ühinemiskuupäeva ja mida kohaldatakse ka pärast ühinemiskuupäeva, käsitataks olemasoleva abina ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 1 tähenduses, kutsub EL Montenegrot üles koostama selliste abimeetmete loetelu, mille konkurentsikaitseamet loeb *acquis*'le vastavaks, ning edastama selle loetelu komisjonile läbivaatamiseks.

Loetelu sisaldab teavet, mis tuleb esitada komisjoni poolt ette nähtud konkreetsetes aruandlusvormingus ja mis hõlmab:

- teavet kõigi abimeetmete (nii abikavade kui ka üksikabi) kohta, i) mida rakendatakse enne ühinemist ja mida hakatakse kohaldama pärast ühinemist; ii) mida on hinnanud konkurentsikaitseamet ning iii) mis on konkurentsikaitseameti hinnangul kooskõlas *acquis*'ga,
- mis tahes teavet, mis on vajalik selleks, et komisjon saaks hinnata loetelus sisalduvate abimeetmete kokkusobivust siseturuga.

Loetelu tuleks kuni ühinemiskuupäevani korrapäraselt ajakohastada.

Loetelus sisalduvat abi, mille kokkusobivuse suhtes ei ole komisjon pärast läbivaatamist tõsiseid kahtlusi esitanud, käsitatakse pärast ühinemiskuupäeva olemasoleva abina.

EL annab Montenegrole teada, et abimeetmeid, mis on jõustatud rohkem kui kümme aastat enne ühinemiskuupäeva, käsitatakse alati olemasoleva abina.

Viide olemasoleva riigiabi loetelule ja selle koostamise menetlusele (nn „olemasoleva abi mehhanism“) lisatakse ühinemislepingusse.

Kõiki riigiabimeetmeid, mida kohaldatakse veel pärast ühinemiskuupäeva ja mida ei ole eespool kirjeldatud korra kohaselt määratletud olemasoleva abina, käsitatakse ühinemise järel uue abina. Pärast ühinemist sõltub selliste uute abimeetmete kohaldamine sellest, kas Montenegro teatab neist vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 108 ja kas komisjon leiab, et abimeetmed on siseturuga kokkusobivad.

Liberaliseerimine

EL võtab teadmiseks, et Montenegrol ei ole kaubanduslikke riigimonopole ELi toimimise lepingu artikli 37 tähenduses, ning et konkurentsikaitse seadust ja riigiabi kontrolli seadust kohaldatakse riigi osalusega äriühingute või ettevõtjate puhul, kellele on antud eri- või ainuõigused, välja arvatud juhul, kui nimetatud õigusaktide kohaldamine takistaks üldist majandushuvi pakkuvate tegevuste teostamist, mis on neile usaldatud vastaval ELi toimimise lepingu artiklile 106.

EL märgib, et eespool kirjeldatud meetmed on lõpule viidud kooskõlas dokumendis AD 2/20 CONF-ME 1 esitatud sulgemiskriteeriumitega.

* * *

Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades märgib EL, et praeguses etapis ei ole käesoleva peatüki üle täiendavaid läbirääkimisi vaja pidada.

Montenegro poolt oma õigusaktide vastavusse viimiseks *acquis*'ga ning *acquis* rakendamiseks võetud kohustusi ja saavutatud edusamme jälgitakse kuni Montenegro ühinemiseni. EL rõhutab, et ta pöörab erilist tähelepanu kõikidele eespool nimetatud küsimustele, et tagada Montenegro õigusaktide täielik vastavusse viimine *acquis*'ga käesoleva peatüki raames ning Montenegro haldussuutlikkus *acquis*'d tõhusalt rakendada ja jõustada. Erilist tähelepanu tuleb pöörata käesoleva peatüki ja teiste läbirääkimispeatükkide vahelistele seostele. Montenegro õigusaktide vastavust *acquis*'le, *acquis*' rakendamist ja muude sulgemiskriteeriumide täitmist saab lõplikult hinnata alles läbirääkimiste hilisemas etapis. Lisaks kogu teabele, mida EL võib nõuda läbirääkimiste pidamiseks käesoleva peatüki üle ja mis tuleb esitada konverentsile, kutsub EL Montenegrot üles esitama stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule korrapäraselt kirjalikku üksikasjalikku teavet *acquis*' rakendamisel saavutatud edu ja riigi haldussuutlikkuse tugevdamise kohta.

Kõiki eeltoodud kaalutlusi silmas pidades pöördub EL vajaduse korral käesoleva peatüki juurde sobival ajal tagasi.

EL võtab teadmiseks, et Montenegro kiidab oma läbirääkimisiseisukohtades AD 8/19 CONF-ME 1 ja AD 14/26 CONF-ME 11 heaks 8. peatüki alla kuuluva *acquis*' 1. aprilli 2026. aasta seisuga. Samuti võtab EL teadmiseks Montenegro teate, et ta jätkab oma õigusaktide *acquis*'ga vastavusse viimise protsessi ning on Euroopa Liiduga ühinemise ajaks valmis *acquis*'d rakendama.

EL tuletab ka meelde, et alates 1. aprillist 2026 kuni läbirääkimiste lõpetamiseni võidakse vastu võtta uusi liidu õigusakte..